অধ্যায় ৬ ঃ গান্ধী ঃ ন্যাসবাদ

অধ্যায় গাঁথনি

৬.১ উদ্দেশ্য

৬.২ পৰিচয়

৬.৩ সমাজৰ অর্থানতিক ভিত্তি

৬.৪ ন্যাসবাদ ঃ ই কি হয়

৬.৫ ন্যাসৰক্ষকৰ সংজ্ঞা

৬.৬ ন্যাসবাদৰ উৎস

৬.৭ ন্যাসবাদৰ প্রধান বৈশিষ্ট্যসমূহ

৬.৮ ন্যাসবাদ আৰু আধুনিক জগত

৬.৯ অধ্যায়টিৰ পৰা আমি কি শিকিলোঁ

৬.১০ অধিক জানিবলৈ

৬.১১ অগ্রগতিৰ খতিয়ান

৬.১২ আৰ্হি প্রশ্ন

৬.১ উদ্দেশ্য

এই অধ্যায়টি অধ্যয়ন কৰি আপুনি—

- গান্ধীৰ সমাজ সম্পর্কীয় অর্থনৈতিক ভিত্তিৰ ধাৰণাক জানিবলৈ সক্ষম হ'ব
- ন্যাসবাদ কি তাক জানিব পাৰিব
- ন্যাসৰক্ষকৰ সংজ্ঞা দিবলৈ পাৰিব
- ন্যাসবাদৰ উৎস সম্পর্কে ব্যাখ্যা কৰিব পাৰিব
- ন্যাসবাদৰ প্রধান বৈশিষ্ট্যসমূহ ব্যাখ্যা কৰিব পাৰিব
- সাম্প্রতিক দিনত ইয়াৰ প্রাসঙ্গিকতাৰ বিষয়ে জানিব পাৰিব।

৬.২ পৰিচয়

মোহনদাস কৰমচাঁদ গান্ধী, সকলো সময়ৰে এজন মহান ভাৰতীয়, শান্তি আৰু অহিংসাৰ দূত হিচাপেও জনাজাত। তেওঁ কেৱল তেওঁৰ ৰাজনৈতিক আৰু সামাজিক কামৰ বাবেই বিখ্যাত

নাছিল, বৰঞ্চ তেওঁৰ অদ্বিতীয় ব্যৱহাৰিক অর্থনৈতিক চিন্তাৰ বাবেও বিখ্যাত। গান্ধীৰ অর্থনীতিৰ পৃষ্ঠভূমি অতি বলিষ্ঠ। গান্ধী বাৰুকৈয়ে প্রভাৱান্বিত হৈছিল কার্লমার্ক্স, আদমস্মিথ, টলষ্টয়, ৰাস্কিন ব'ণ্ড আৰ.চি দত্ত আৰু আন বহুতৰ লিখনিৰ দ্বাৰা আৰু তেওঁ ভাৰতৰ প্রসঙ্গঁত তেওঁলোকৰ লিখনিসমূহক পৰীক্ষা-নিৰীক্ষা কৰিছিল আৰু বিভিন্ন অর্থনৈতিক সমস্যাবোৰৰ বিষয়ে চিন্তা কৰাৰ লগতে সেইবোৰ সমস্যাৰ সমাধানৰ বাবে বিভিন্ন কর্ম পৰিকল্পনা অৱলম্বন কৰিছিল।

সেই সময়ত গান্ধীয়ে তেওঁৰ স্বাধীনতা আন্দোলনৰ এক অংশ হিচাপে চৰম দাৰিদ্রতা, অনগ্রসৰতা আৰু আর্থ সামাজিক আপত্তিসমূহৰ বিপক্ষে যুঁজ দিছিল। গান্ধীয়ে ভাবিছিল যে অর্থনৈতিক স্বয়ংসম্পূর্ণতা এজন ব্যক্তি আৰু ৰাষ্ট্রৰ বাবে অতি প্রয়োজনীয়। তেওঁ ভাবিছিল যে দেশ বা ৰাষ্ট্রৰ গুৰুত্বপূর্ণ অর্থনৈতিক সম্পদ হৈছে মানৰ সত্তা আৰু সেইবাবে তেওঁৰ সমগ্র জীৱনত তেওঁ ব্যক্তিৰ সম্পূর্ণ বিকাশ আৰু অর্থনৈতিক সমতাৰ বাবেও কাম কৰিছিল। অর্থনৈতিক সমতাৰ বাবে কাম কৰাৰ অর্থ হৈছে আমাৰ সমাজৰ পুঁজিবাদী আৰু শ্রমিক শাখাৰ মাজৰ সংঘর্ষক উচ্ছেদ কৰা। ৰাষ্ট্র আৰু ব্যক্তিৰ ভেঁটি শক্তিশালী ৰূপে গঠন কৰিবলৈ আৰু দেশক অর্থনৈতিক ভাৱে স্বাৱলম্বী কৰিবলৈ তেওঁ বহুতো অহিংসা উপায় গ্রহণ কৰিছিল। স্বদেশী, স্বৰাজ, সর্বোদয়, ন্যাসবাদ আদি হৈছে তেনেধৰণৰ কেতবোৰ উপায়।

আক্ষৰিকভাৱে 'স্বদেশী'ৰ অর্থ হ'ল "এজন ব্যক্তিৰ নিজৰ দেশৰ অন্তর্গত" (Belonging to ones own country)। গান্ধীয়ে এই ধাৰণাটোক জীৱনৰ প্রায় সকলোবোৰ ক্ষেত্রতে যেনে ঃ- ৰাজনৈতিক, সামাজিক আৰু অর্থনৈতিক আদিত প্রয়োগ কৰিছিল। স্বদেশী মতবাদটো কুটিৰ শিল্পৰ সুৰক্ষাৰ অর্থে নিয়োগ কৰা এক মতবাদ। কুটীৰ শিল্পৰ সুৰক্ষাৰ দ্বাৰা গান্ধীয়ে ব্যক্তি আৰু ৰাষ্ট্র উভয়কে স্বাৱলম্বী কৰি তুলিবলৈ চেষ্টা কৰিছিল।

স্বৰাজৰ অর্থ হ'ল স্ব-শাসন নাইবা নিজৰ চৰকাৰ। গান্ধীয়ে উপলব্ধি কৰিছিল যে এখন আদর্শ ৰাষ্ট্র গঢ়ি তুলিবলৈ ৰাজনৈতিক স্বতন্ত্রতা অনিবার্য্য, অর্থাৎ স্বৰাজ আৱশ্যকীয়। গান্ধীয়ে স্বৰাজক অনৈতিক দৃষ্টিকোণৰ পৰাও ব্যাখ্যা কৰিছিল। অর্থনৈতিকভাৱে স্বৰাজৰ অর্থ হৈছে দেশৰ সকলো মানুহৰ পূর্ণ অর্থনৈতিক স্বতন্ত্রতা। গান্ধীয়ে কয়, "মোৰ সপোনৰ স্বৰাজ হৈছে দৰিদ্রসকলৰ স্বৰাজ। তোমাৰ দ্বাৰা জীৱনৰ প্রয়োজনীয়তাবোৰ সাধাৰণতে ৰাজকুমাৰী আৰু ধনবানসকলে উপভোগ কৰাৰ দৰে উপভোগ কৰাটো উচিত।"

'সর্বোদয়' হৈছে এক আন্দোলন বা ধাৰণা, যাৰ আক্ষৰিক অর্থ হ'ল সকলোৰে উন্নতি। এই আন্দোলনৰ মুখ্য লক্ষ্য হৈছে গ্রামীন পুনগঠন আৰু সকলোৰে উন্নয়ন।

দৰিদ্র আৰু চহকীৰ মাজৰ পার্থক্য উচ্ছেদ আৰু সমাজত স্থায়ী শান্তি প্রতিষ্ঠা কৰিবলৈ তেওঁ ন্যাসবাদ (Trustecship) ৰ ধাৰণাটো প্রৱর্ত্তণ কৰিছিল। এইটো এক ধাৰণা য'ত ঐচ্ছিক ভাৱে এজন ব্যক্তিয়ে উপার্জন কৰা সম্পত্তিৰ ওপৰত তেওঁৰ অধিকাৰ ত্যাগ কৰে আৰু ইয়াক সমাজৰ দুর্বল শ্রেণীৰ কল্যাণৰ হকে নিবেদিত কৰে। ন্যাসবাদৰ ধাৰণাটো এই ধাৰণাৰ

ওপৰত নির্ভৰশীল যে কোনো মানুহ সম্পত্তিৰ স্থায়ী গৰাকী থাকিব নোৱাৰে। সকলোবোৰ ঈশ্বৰৰ অন্তর্ভুক্ত। হিতৈষী অভিভাৱক ৰূপে আমি কেৱল বস্তুবোৰ বা সম্পত্তিবোৰ ধৰি ৰাখিব পাৰো। এই অধ্যায়টিত আমি ন্যাসবাদ সম্পর্কে বহলাই আলোচনা কৰিবলৈ ওলাইছো।

৬.৩ সমাজৰ অর্থনৈতিক ভিত্তি

মহাত্মা গান্ধীৰ মতে, সমাজৰ অর্থনৈতিক ভিত্তি নৈতিকতা আৰু আধ্যাত্মিকতাৰ পৰা পৃথক কৰাটো উচিত নহয়। গান্ধীয়ে বিশ্বাস কৰিছিল যে সমাজত শান্তি আৰু সমন্বয় প্রতিষ্ঠা কৰিবলৈ সমাজৰ অর্থনৈতিক ভিত্তি প্রেম আৰু বিশ্বাসৰ ওপৰত প্রতিষ্ঠিত হোৱাটো উচিত। তেওঁ তেওঁৰ অর্থনীতিক নীতিবিজ্ঞানৰ পৰা কেতিয়াও পৃথক কৰা নাছিল। তেওঁ কৈছিল যে যি অর্থনীতিয়ে ব্যক্তি আৰু এখন ৰাষ্ট্রৰ নৈতিক কল্যাণত আঘাত হানে, সেই অর্থনীতি অনৈতিক আৰু পাপপূর্ণ। সমাজত অর্থনৈতিক সমতা স্থাপনৰ বাবেই গান্ধীয়ে সদায় কাম কৰিছিল। কিন্তু সমতা স্থাপন কৰিবলৈ তেওঁ কেতিয়াও বাহ্যিক শক্তিক প্রয়োগ কৰা নাছিল, বৰং ব্যৱহাৰ কৰিছিল আত্মাৰ শক্তিক। তেওঁ বিশ্বাস কৰিছিল যে যদিহে মানুহে সহানুভুতি, দয়া, হিতৈষিতা আৰু এককৰ অনুভৱৰ গুণসমূহৰ বিকাশ কৰাব পাৰে, তেন্তে সমাজৰ দুর্বল শ্রেণীৰ হকে তেওঁলোকে ঐচ্ছিকতাভাৱে চিন্তা কৰিব। গান্ধীয়ে কৈছিল, এজন ভাল ব্যক্তিয়ে তেওঁৰ বস্তুবোৰ আনৰ সৈতে অংশ লবলৈ ভাল পাব, কাৰণ এনে ধৰণৰ মানুহৰ বাবে জীৱনটো কেৱল আমোদ-প্রমোদৰ বাবে নহয়, বৰং ইয়াৰ অর্থ আনক সহায় কৰা।

৬.৪ ন্যাসবাদ (Trustecship)

ন্যাসবাদ হৈছে এক আর্থসামাজিক দর্শন, যাৰ বিকাশ ঘটিছিল অহিংসা বিপ্লৱৰ এটা অংশৰূপে মহাত্মা গান্ধীৰ দ্বাৰা। এইটো এক ধাৰণা, যত এজন ব্যক্তিয়ে ইচ্ছাকৃতভাৱে তেওঁৰ দ্বাৰা আর্জিত সম্পত্তিৰ ওপৰত তেওঁৰ নিজা অধিকাৰক ত্যাগ কৰে অথবা বর্জন কৰে আৰু সমাজৰ দুর্বল শ্রেণীৰ কল্যাণৰ হকে ইয়াক নিবেদন কৰে। গান্ধীৰ এক দৃঢ় বিশ্বাস আছিল যে মানুহ হিচাপে প্রত্যেক পুজিবাদীৰ মাজত সদগুণৰ উপাদান থাকে, যিবোৰক প্রত্যেক মানুহে অনিবার্য্য ভাৱে ধাৰণ কৰে। সেয়ে, যদি তেওঁলোকে উপলব্ধি কৰে যে দৰিদ্র সকলৰ শ্রমৰ অবিহনে তেওঁলোকে সম্পদ লাভ কৰিব নোৱাৰে তেতিয়াহে, পুজিবাদী সকলে দৰিদ্র সকলৰ বাবে কেৱল ন্যাস ৰক্ষক ৰূপে কর্ম কৰিব। তেতিয়া তেওঁলোকে দৰিদ্রসকলৰ কল্যাণৰ বাবে সকলো সম্পত্তি অথবা অতিৰিক্ত ধনখিনি নিজৰ হাতত ৰাখিব, যিয়ে সমাজত অর্থনৈতিক সমতা স্থাপন কৰিব। গান্ধীয়ে ন্যাসবাদক অতি সৰল ভাৱে এনেদৰে বর্ণনা কৰিছিল "ধৰাহওঁক যে মই হয় উত্তৰাধিকাৰীৰ সূত্রে নাইবা ব্যৱসায় বানিজ্যৰ ন্যায্য পৰিমানৰ অর্থ লাভ কৰিছো। মই জানোযে সেই সকলোবোৰ মোৰ সম্পদ নহয়। বাকীসকলৰ বাবে কি? মোৰ সম্পতিৰ বাকী

থকা অংশখিনি সমাজৰ অন্তর্গত আৰু তাক সমাজৰ কল্যাণৰ বাবে ব্যৱহাৰ কৰিবই লাগিব।"

মহাত্মা গান্ধীয়ে ইয়াক অর্থনৈতিক আৰু সামাজিক অসমতা দূৰীকৰণৰ বাবে এক শক্তিশালী অস্ত্ৰ ৰূপে ব্যৱহাৰ কৰিছিল আৰু অৱশেষত সমাজত শান্তি প্ৰতিষ্ঠা কৰিছিল। গান্ধীয়ে ইয়াৰ পালনকাৰী মূল্য সম্পর্কে সন্দেহ কৰা নাছিল। তেওঁ কৈছিল, "মোৰ ন্যাসবাদৰ মতবাদটো অস্থায়ী নহয়, নিশ্চিত ভাৱে কোনো ছদ্মৱেশ নহয়। মই বিশ্বাসী যে ই আন সকলো মতবাদকে জীয়াই ৰাখিব। ইয়াৰ পিছত দর্শন আৰু ধর্মৰ অনুমোদন ইয়াৰ আছে —— অহিংসাৰ সৈতে আন কোনো মতবাদে উপযুক্ত নহয়।" তেওঁ ন্যাসবাদক অর্থনৈতিক আৰু সামাজিক সমতা স্থাপনৰ বাবে এক আহিলা বা যন্ত্ৰ হিচাপে ব্যৱহাৰ কৰিছিল। আচলতে, গান্ধীয়ে কৈছিল যে তেওঁ ন্যাসবাদ জগতৰ প্ৰতি ভাৰতবর্ষৰ এক উপহাৰ। মহাত্মা গান্ধী নিজেই এই ধাৰণাটোৰ এক উদাহৰণ, যিহেতু তেওঁৰ পার্থিৱ অধিকৃত বস্তুবোৰ কেৱল এখন কাপোৰ, ঘড়ী, লাঠি আৰু কেইপদমান বাচন-বর্ত্তন। গান্ধী এজন অ-ব্যৱহাৰীক দার্শনিক নাছিল। তেওঁ কেৱল তত্ত্বৰ ওপৰত কেতিয়াও বিশ্বাস কৰা নাছিল। তেওঁৰ নিজৰ মতবাদৰ পৰীক্ষা নিৰীক্ষাতে বিশ্বাস কৰিছিল আৰু তেওঁৰ ওপৰতে প্ৰথম পৰীক্ষা তেওঁ আৰম্ভ কৰিছিল।

৬.৫ ন্যাসৰক্ষকৰ সংজ্ঞা

এজন ন্যাসৰক্ষক হৈছে এনে এজন ব্যক্তি, যিজনে আনৰ লাভৰ বাবে ন্যাসত সম্পত্তিবোৰ ধাৰণ কৰে। ন্যাসৰ স্বত্তভোগীসকলৰ লাভৰ বাবে দায়িত্বশীল আৰু উৎপাদনশীল পদ্ধতিত এজন ন্যাসৰক্ষী ন্যাসটোক সঠিক ভাৱে পৰিচালন কৰিবলৈ ন্যায়িক ভাৱে নৈতিকভাৱে বাধ্য। অন্যান্য স্বত্তভোগী সকলৰ দৰে ন্যাসৰ লাভৰ এটা অংশ এজন ন্যাসৰক্ষীৰ থাকিব পাৰে। এজন ন্যাসৰক্ষীয়ে তেওঁৰ সম্পত্তিবোৰ জনসাধাৰণৰ বাহিৰে তেওঁৰ সন্তানসকলৰ এৰিব নোৱাৰে। গান্ধীয়ে চিন্তা কৰিছিল যে মালিকীস্বত্তৰ ধাৰণাটো অহিংসাৰ এক আকাৰৰ পৰা অহা সেয়ে, যদি পুজিবাদী সকলৰ অথবা ধনীলোক সকলে উপলব্ধি কৰিয়ে তেওঁলোকৰ অতিৰিক্ত সম্পত্তিবোৰ তেওঁলোকৰ নহয় আৰু যদিহে তেওঁলোকে এই অতিৰিক্ত সম্পত্তিক ইচ্ছাকৃতভাৱে ন্যাসত ৰাখে, তেতিয়াই সামাজিক আৰু আর্থিক সমতাৰ নিশ্চিত ভাৱে এক অঙ্গীকাৰ পত্ৰ হ'ব। পুজিবাদী সকল মানুহৰ কল্যাণৰ হকে অখণ্ডতাৰে তেওঁলোকৰ বানিজ্য চলোৱাৰ দ্বাৰা দেশৰ ন্যাসৰক্ষক হৈ পৰক।

অগ্রগতি নিৰীক্ষণ

প্রশ্ন ১ ঃ ন্যাসবাদ কি?

.....

.....

প্রশ্ন ২ ঃ ন্যাসৰক্ষী কি?

.....

.....

প্রশ্ন ৩ ঃ সর্বোদয়ৰ সংজ্ঞা দিয়ক ?

.....

.....

৬.৬ ন্যাসবাদৰ উৎস

ন্যাসবাদৰ ধাৰণাটো আহিছে অহিংসা আৰু অপৰিগ্রহ ধাৰণাৰ পৰা।

গান্ধীৰ বাবে অহিংসা হৈছে মহানতম সততা বা সদগুণ। সাধাৰণতে অহিংসাই বুজায় বধ নকৰাক। গান্ধীয়ে তত্ব আৰু অনুশীলনত উচ্চতম মানৰ প্রমূল্যৰ প্রতি এক নতুন মাত্রা প্রদান কৰিছিল। অহিংসাৰ গতানুগতিক অর্থ কেৱল জীৱৰ আঘাতৰ কাৰণৰ পৰা বিৰত থকাটোকেই নুবুজায়, বৰঞ্চ অন্যান্য জীৱিত জীৱ প্রতি থকা কেতবোৰ সকৰাত্মক মনোভাৱৰ বাবে থকাটোকে বুজায়, যাক এজন মানুহে উন্নতি সাধন কৰিবই লাগে। আচলতে, ইয়াৰ সকাৰত্মক দিশ অহিংসা প্রেমৰ বাদে আন একো নহয়। এই সকাৰত্মক মনোভাৱেই গান্ধীক ন্যাসবাদৰ ধাৰণাটোৰ বিষয়ে চিন্তা কৰিবলৈ অনুপ্রাণিত কৰিছিল।

এইটো সত্য যে এজন মানুহে আনৰ শ্রমক শোষণ কৰাৰ অবিহনে অতিৰিক্ত সম্পত্তি লাভ কৰিব নোৱাৰে। শোষণ এক প্রকাৰৰ হিংসা। অহিংসাৰ এজন সঁচা বিশ্বাসীয়ে কেতিয়াও অতিৰিক্ত সম্পত্তি আহৰণ কৰিবৰ বাবে আনৰ শ্রমক শোষণ নকৰে। অহিংসাৰ এজন পূজাৰীয়ে আনৰ বাবে কেৱল এজন ন্যাসৰক্ষক হিচাপে বিচৰা যি অতিৰিক্ত যিকোনো বস্তু বা সম্পত্তি বহন কৰিব পাৰে। গান্ধীয়ে বিশ্বাস কৰিছিল যে মালিকীস্বত্ত নাইবা পুঁজিবাদৰ ধাৰণাটোৱে তাৰ মূলতঃ হিংসাৰ আকাৰটোক জড়িত কৰে। শক্তি বা ক্ষমতাৰ কেন্দ্রীয়কৰণে সমাজত সামাজিক আৰু অর্থনৈতিক অসমতাৰ সৃষ্টি কৰে। কিন্তু গান্ধীয়ে বিশ্বাস কৰা নাছিল যে ৰাষ্ট্রৰ প্রতি ব্যক্তিৰ পৰা ঘনীভুত মালিকীস্বত্তক হস্তান্তৰ কৰাৰ দ্বাৰা সমাজৰ পৰা অমঙ্গঁলক দূৰ কৰিব পৰা যায়। সেয়ে

তেওঁ বিকল্প হিচাপে ন্যাসবাদক আগবঢ়াইছে। অহিংসাৰ ওপৰত নির্ভৰশীল ন্যাসবাদ গুণাৱলীসমূহৰ গুণগত হস্তান্তৰকৰণ আৰু মালিকীস্বত্তৰ অর্থৰ বাদে আন একো নহয়।

অপৰিগ্রহ হৈছে মালিকীস্বত্তৰ ত্যাগৰ অনাধিকাৰৰ নৈতিক ধাৰণাবোৰ। ই পার্থিৱ বস্তুবোৰৰ অনাসক্তিকো বুজায়। ই সৰলভাৱে সৎ জীৱন যাপন আৰু অর্থলিপ্সা পৰিহাৰকো বুজায়। এই নৈতিক ধাৰণাৰ দ্বাৰা গান্ধী গভীৰভাৱে প্রভাৱিত হৈছিল আৰু সেয়ে তেওঁ ন্যাসবাদৰ ধাৰণাটোৰ বিকাশ কৰিছিল। গান্ধীয়ে ভাবিছিল যে চৰম অ-পৰিগ্রহ অসম্ভৱ, যিহেতু এজন ব্যক্তিৰ এটা শৰীৰ থাকে। কিন্তু তেওঁ চাহিদা আৰু প্রয়োজনীয়তাৰ মাজত পার্থক্য কৰাটো উচিত আৰু তেওঁৰ প্রয়োজনীয়তাক একেবাৰে নিম্নতমলৈ হ্রাস কৰাটোও উচিত। গান্ধীয়ে বিশ্বাস কৰিছিল যে এটা মুহূর্তত যিমানখিনিৰ প্রয়োজন ঈশ্বৰে যথাযথভাৱে সিমানখিনিৰহে সৃষ্টি কৰে।

অগ্রগতি নিৰীক্ষণ

প্রশ্ন ৪ ঃ সকাৰাত্মকভাৱে অহিংসাই .....বাদে আন একোৱেই নুবুজায়।

.....

.....

প্রশ্ন ৫ ঃ "অহিংসা সর্বশ্রেষ্ঠ সততা" কোনে কৈছিল?

.....

.....

৬.৭ ন্যাসবাদৰ প্রধান বৈশিষ্ট্যসমূহ

ন্যাসবাদৰ প্রধান বৈশিষ্ট্যসমূহ তলত উল্লেখ কৰা ধৰণৰ —

(ক) ন্যাসবাদ হৈছে এক আর্থ-সামাজিক দর্শন, যিয়ে এক উপায়ৰ যোগান ধৰে, যাৰ দ্বাৰা সাধাৰণতে মানুহৰ কল্যাণৰ নিমিত্তে চোৱা-চিতা কৰিবলৈ ধনী লোক সকল ন্যাসৰ এজন ন্যাসৰক্ষক হ'ব পাৰে। ন্যাসবাদে সমাজৰ বর্ত্তমান পুঁজিবাদী শৃঙ্খলাক এক সমমাত্রিক এককলৈ হস্তান্তকৰণৰ এক উপায়ৰ যোগান ধৰে।

(খ) সামাজিক আৰু অর্থনৈতিক অসমতাবোৰক আতঁৰাই সমাজত স্থায়ী শান্তি প্রতিষ্ঠা কৰাৰ ক্ষেত্রত গান্ধীয়ে ন্যাসবাদক এক শক্তিশালী অস্ত্র হিচাপে ব্যৱহাৰ কৰিছিল। গান্ধীয়ে ক্ষমতাৰ লুণ্ঠনত বিশ্বাস কৰা নাছিল বৰং বহুতৰ শক্তিৰ সঞ্চয়তহে বিশ্বাস

কৰিছিল। তেওঁ বিশ্বাস কৰিছিল যে মালিকীস্বত্ত নাইবা পুঁজিবাদে ইয়াৰ মূলত হিংসাৰ আকাৰক নিহিত কৰি ৰাখে। তেওঁ সম্পত্তি বা অর্থৰ সম-বিতৰণৰ ওপৰত বিশ্বাস কৰিছিল। সেয়ে, তেওঁ ন্যাসবাদক সমাজৰ পৰা সামাজিক আৰু অর্থনৈতিক অসমতাক নাইকীয়া কৰাৰ এক আহিলা হিচাপে ব্যৱহাৰ কৰিছিল।

(গ) ন্যাসবাদে ধনী আৰু দুখীয়াৰ মাজৰ ব্যৱধান হ্রাস কৰিবলৈ চেষ্টা কৰে। অর্থনৈতিক সমতা অহিংসা আন্দোলনৰ মুখ্য চাবি কাঠি। সেয়ে গান্ধীয়ে পুজিবাদক উচ্ছেদ কৰিবলৈ বিচাৰিছিল, পুঁজিবাদীসকলক নহয়। তেওঁ ন্যাসৰক্ষক হ'বলৈ পুঁজিবাদীসকলক আহ্বান কৰিছিল।

(ঘ) ই পুজিবাদীসকলৰ মনোভাৱ পৰিৱর্ত্তন কৰিবলৈ চেষ্টা কৰে। সমাজৰ দুখীয়াশ্রেণীৰ শ্রম আৰু সহ-যোগীতাৰ অবিহনে অর্থ সঞ্চয় কৰাটো পুঁজিবাদী সকলৰ পক্ষে সম্ভৱ নহয়। সেয়ে, তেওঁলোকে ঐচ্ছিকভাৱে, তেওঁলোকৰ অতিৰিক্ত অর্থবোৰ সমর্পণ কৰাটো উচিত আৰু সেইবোৰক পৰিশ্রমী আৰু দুখীয়া শ্রেণীৰ কল্যাণৰ অর্থে ন্যাসত ৰাখিব লাগে।

(ঙ) গান্ধীৰ ন্যাসবাদে কেৱল অর্থ আৰু শক্তিৰ বস্তুগত উৎসবোৰকে সামৰা নাই, বৰঞ্চ অ-বস্তুগত অধিকাৰ যেনে— বিশেষ প্রতিভাকো সামৰি লৈছে, যিবোৰ কেতবোৰ মানুহৰ মাজত থকা দেখা যায়। গান্ধীয়ে বিশ্বাস কৰিছিল যে প্রত্যেক ব্যক্তিৰে কেতবোৰ প্রতিভা অথবা সক্ষমতা থাকে। কিন্তু আমি সেই প্রতিভা অথবা সক্ষমতাক ব্যক্তিগত স্বার্থৰ হেতু শোষণ কৰো এই বিশ্বাসত যে সেই প্রতিভা আমি নিজে। কিন্তু গান্ধীয়ে কৈছিল যে আমি নিজে প্রতিভা নহয়, বৰং আমি ঈশ্বৰৰ দ্বাৰা নিয়োজিত হওঁ আৰু সেয়ে আমি আনক সহায় কৰিবলৈ প্রতিভাবোৰক ব্যৱহাৰ কৰিব লাগে, যি সকল কম ভাগ্যবান নাইবা প্রতিভাবান।

(চ) ন্যাসবাদৰ ধাৰণাটো অহিংসাৰ ধাৰণাত অন্তর্নিহিত হৈ আছে। গান্ধীয়ে বিশ্বাস কৰিছিল যে সমাজৰ অর্থনৈতিক ভিত্তি প্রেম আৰু বিশ্বাসৰ ওপৰত প্রতিষ্ঠিত হ'বই লাগিব এখন অহিংস সমাজ সদায় অ-শোষণমূলক সমাজ। এজন ব্যক্তি যিজনে অহিংসাত বিশ্বাস কৰে, সেয়ে তেওঁ শ্রেণী সংঘর্ষৰ অৱশ্যাম্ভীতাত বিশ্বাস কৰিব নোৱাৰে। তেতিয়া হ'লে ন্যাসবাদক এক অহিংসা বিপ্লৱৰ দৃশ্যকল্পৰ এক অংশ হিচাপে নাইবা অর্থনৈতিক সমতাৰ বাবে সত্যাগ্রহীসকলৰ আন্দোলনত এক অস্ত্র বা আহিলা। হিচাপে বুজিব লাগিব। হিন্দুশাস্ত্র ভাগৱত গীতাৰ নৈতিক ধাৰণা 'অপৰিগ্রহ'ৰ দ্বাৰা গান্ধী গভীৰভাৱে অনুপ্রাণিত হৈছিল। অপৰিগ্রহৰ অর্থ হৈছে পার্থিৱ বস্তুৰ প্রতি অনাসক্তি। গান্ধীয়ে অনুভৱ কৰিছিল, যে বস্তুবোৰ পোৱাৰ যি প্রৱণতা সি সকলো

অমঙ্গলৰেই কাৰণ। সেইকাৰণে, মানুহে নিম্নতম অর্থৰ সৈতে জীৱন নির্বাহৰ নিয়মানুবর্তিতাৰ উন্নতি সাধন কৰিব লাগে, যাৰ দ্বাৰা তেওঁ এক সুখী আৰু আৰামদায়ক জীৱন কটাব পাৰে।

(ছ) গান্ধীৰ ন্যাসবাদ বিশ্বপ্রেম বা মানৱপ্রেম (Philanthropy) নহয়। গান্ধীয়ে নিজেই কৈছিল, "যদি ন্যাসবাদে বিশ্বপ্রেমক পাশবদ্ধ কৰে, তেন্তে আমি জানো যে ই অদৃশ্য হৈ পৰিব।" অর্থৰ বিতৰণ দানশীলতাৰ বিষয়ে নহয়, বৰঞ্চ মৌলিক মানৱ মর্য্যদাক নিশ্চিত কৰাৰ বিষয়েহে। গান্ধীয়ে বিশ্বাস কৰিছিল যে স্বাস্থ্যবান লোকৰ প্রতি দানশীল হোৱাটো এক লজ্জাজনক কর্ম। ন্যাসবাদৰ মূল হৈছে মানৱ মর্য্যদাক সুৰক্ষা দিয়া, কেৱল বস্তুগত সমৃদ্ধিৰ বাবে নহয়।

(জ) গান্ধীৰ ন্যাসবাদৰ ধাৰণাই সমাজতন্ত্রৰ ওপৰত অধিক গুৰুত্ব প্রদান কৰিছে। কিন্তু তেওঁৰ সমাজতন্ত্র কার্লমার্ক্সতকৈ কিছু বেলেগ। গান্ধীৰ সামাজিক আইনত ব্যক্তি কেন্দ্রত থাকিব আৰু ৰাষ্ট্রই তেওঁৰ কল্যাণক প্রচাৰ কৰিব লাগিব। কিন্তু মার্ক্সবাদত ৰাষ্ট্রতকৈ ব্যক্তি অপ্রধান। আকৌ, মার্ক্সে এক নতুন অনুশাসনৰ সৃষ্টিত শক্তি আৰু হিংসাক অনিবার্য্য হিচাপে ধাৰণা কৰিছিল। ইয়াৰ বিপৰীতে গান্ধীবাদী সমাজতন্ত্র অহিংসাৰ ওপৰত ভিত্তিশীল।

(ঝ) সমাজৰ দ্বাৰা ইয়াৰ কল্যাণৰ হকে সম্পত্তিৰ ব্যক্তিগত মালিকীস্বত্তক যিমান পাৰি সিমান অনুমোতিদ কৰাৰ বাহিৰে ন্যাসবাদে সম্পত্তিৰ ব্যক্তিগত মালিকীস্বত্তৰ কোনো অধিকাৰকে স্বীকাৰ নকৰে।

(ঞ) ন্যাসবাদ চৰকাৰৰ দ্বাৰা পৰিচালিত হোৱাটো উচিত। নিজৰ স্বার্থৰ হকে অর্থৰ ব্যৱহাৰ কৰিবলৈ কোনো মানুহক অনুমতি দিয়াটো উচিত নহয়।

৬.৮ ন্যাসবাদ আৰু আধুনিক জগত

গান্ধীৰ ন্যাসবাদৰ ধাৰণাটোক তাৰ কেতবোৰ সীমাবদ্ধতাৰ বাবে সমালোচিত হৈছে। কিছুমান সমালোচকে মত প্রকাশ কৰে যে ই পুঁজিবাদক উচ্ছেদ কৰিবলৈ আৰু সমাজতন্ত্রক সমর্থন কৰিবলৈ প্রয়াস কৰিছে। কিন্তু বর্ত্তমান যুগত সমাজতন্ত্রৰ তুলনাত পুঁজিবাদ সমগ্র পৃথিৱীকে অধিক কৃতকার্য্য ৰূপে পৰিগণিত হৈছে।

কিছুমান দোষাৰোপ কৰিব বিচাৰে যে ই ব্যৱসায়ীসকলৰ পৰিশ্রমৰ উদ্দীপনা আতঁৰাই নিব, যিয়ে এখন সমাজৰ অর্থনৈতিক বিকাশৰ গতি কম কৰি দিব।

আকৌ, বর্ত্তমানৰ প্রতিযোগীতামূলক পৃথিৱীত প্রত্যেক ব্যৱসায়ীয়ে অধিক সম্পত্তি বা অর্থ সঞ্চয় কৰিবলৈ প্রয়াস কৰে। গতিকে, এনেধৰণৰ মনোভাৱে তেওঁলোকক কেতিয়াও

ন্যাসবাদৰ ধাৰণাক গ্ৰহণ কৰিবলৈ নিদিয়ে।

কিন্তু এইসকলো সমালোচনাৰ স্বত্তেও আমি ন্যাসবাদক গান্ধীৰ এক অব্যৱহাৰিক আৰু কাল্পনিক মতবাদ ৰূপে গ্ৰহণ কৰিব নোৱাৰো। এইটো সত্য যে সাম্প্ৰতিক দিনৰ প্ৰসঙ্গঁত গান্ধীৰ মতবাদসমূহৰ সকলোবোৰ প্ৰাসঙ্গিঁক নহয়, কিন্তু সিহঁতৰ কেতবোৰ প্ৰাসঙ্গিঁক। ন্যাসবাদ এইবোৰৰ মাজত এটা। যদি আমি মিলিত বিশ্বৰ গভীৰলৈ প্ৰৱেশ কৰো, তেতিয়া আমি মিলিত সামাজিক দায়বদ্ধতাৰ মুখামুখী হ'ম। মিলিত বিশ্বৰ দ্বাৰা আৰম্ভ হোৱা কল্যাণৰ ক্ৰিয়া কলাপবোৰক মিলিত সামাজিক দায়বদ্ধতা (CSR) বুলি জনা যায়। ইয়াৰ মূলটো নিহিত হৈ আছে। গান্ধীৰে ন্যাসবাদৰ ধাৰণাত। এই (CSR) য়ে মিলিত শাখাবোৰক সামাজিক শাখাৰ লগত সংযুক্ত কৰে। প্ৰত্যেক কোম্পানীয়ে সমাজৰ পৰাই ইয়াৰ সাধনাবোৰ উলিয়ায়, যতে তেওঁলোকৰ সমাজৰ প্ৰতি কিছু দায়বদ্ধতা থাকে। এইটো দেখা যায় যে আজিকালি প্ৰত্যেক কোম্পানীয়ে সামাজিক সেৱাৰ বাবে এটা মোটা অংশৰ ধন ব্যয় কৰে। সিহঁতৰ বহুতৰে নিজৰ বেচৰকাৰী সংস্থা (NGO) আছে, কিছুমান কোম্পানীয়ে নিজকে পৰোপকাৰৰ কামত জড়িত কৰে ইত্যাদি। টাটা (TATA) গোষ্ঠীৰ প্ৰতিষ্ঠাপক ৰতন টাটা গান্ধীৰ ন্যাসবাদৰ দ্বাৰা অত্যাধিক অনুপ্ৰাণিত হৈছিল আৰু এই ধাৰণাৰ ভিত্তিতেই তেওঁ তেওঁৰ জীৱনৰ উন্নতি সাধন কৰিছিল। সেইকাৰণে, যদিহে (CSR) ৰ কাৰ্য্যকলাপবোৰ ন্যাসবাদৰ দ্বাৰা উৎসাহিত হয়, তেন্তে তেওঁলোকে আমাৰ জীৱনলৈ প্ৰকৃত সমৃদ্ধি আৰু স্থায়ী শান্তি লৈ আনিব।

৬.৯ অধ্যায়টিৰ পৰা আমি কি শিকিলোঁ

- সামাজিক আৰু অর্থনৈতিক সমতা প্ৰতিষ্ঠা কৰিবলৈ গান্ধীয়ে প্ৰতিপাদিত কৰা ন্যাসবাদ এক অদ্বিতীয় ধাৰণা। এই ধাৰণাৰ উৎস আধ্যাত্মিকতাত নিহিত হৈ আছে, য'ত এজন লোকে নিজৰ অতিৰিক্ত সম্পদবোৰ সমর্পন কৰে আৰু সমাজৰ দুর্বল শ্ৰেণীৰ কল্যাণৰ বাবে ন্যাসত থয়।
- এজন ন্যাসৰক্ষক এনে এজন ব্যক্তি যিজনে স্বত্তভোগীৰ কল্যাণৰ বাবে ন্যাসত সম্পত্তিবোৰ ৰাখে। তেওঁ ন্যায়িকভাৱে অথবা নৈতিকভাৱে ন্যাসটোক পৰিচালনা কৰিবলৈ বাধ্য।
- ন্যাসবাদৰ ধাৰণাটো অহিংসা আৰু অপৰিগ্ৰহৰ ধাৰণাৰ পৰা আহিছে। সকাৰাত্মকভাৱে অহিংসাই প্ৰেমক বুজায় আৰু নঞৰ্থকভাৱে ই বধ নকৰাক বুজায়। ন্যাসবাদৰ ধাৰণাটো অহিংসাৰ ধাৰণাত অন্তর্নিহিত হৈ থাকে। কাৰণ অহিংসাৰ এজন প্ৰকৃত বিশ্বাসীয়ে ন্যাসবাদৰ প্ৰকৃত অর্থক বুজিব পাৰে, অহিংসাৰ এজন পূজাৰী অধিকাৰ বা দখলীকৃতৰ বাবে লালসা নকৰে।

- ন্যাসবাদৰ সহায়ত গান্ধীয়ে অর্থনৈতিক আৰু সামাজিক অসমতা দুৰ কৰাৰ দ্বাৰা সমাজত স্থায়ী শান্তি প্ৰতিষ্ঠাৰ বাবে প্ৰয়াস কৰিছিল।
- মার্ক্সৰ সমাজতন্ত্ৰৰ পৰা গান্ধীৰ সমাজতন্ত্ৰৰ ধাৰণা কিছু পৃথক। গান্ধীৰ সমাজতন্ত্ৰ সম্পূৰ্ণৰূপে অহিংসাৰ ওপৰত ভিত্তি কৰি প্ৰতিষ্ঠিত কিন্তু মার্ক্সে শক্তি আৰু হিংসাক এক নতুন শৃংখলাৰ জন্মত অনিবার্য্য হিচাপে গণ্য কৰিছিল।
- মানৱ মর্য্যদাৰ সুৰক্ষা আৰু মানৱ জীৱনৰ সুৰক্ষা ন্যাসবাদৰ মূল।

৬.১০ অধিক জানিবলৈ

1. Lal, Basanta Kumar,1973. Contemporary Indian Philosophy. Motilal Banarasidas Publication, Delhi.
2. Kumar, Ravindra, India and Mahatma Gandhi, Kaplaz Publication, New Delhi.
3. Dutta, Mishra Anil (edt). Gandhian Approach to Contemporary Problems, Mittal Publication, New Delhi
4. Lokonathan, V. A History of Economic Thought, S. Chand and Company Limited. New Delhi.

৬.১১ অগ্রগতিৰ খতিয়ান

১ নং প্ৰশ্নৰ উত্তৰ ঃ এখন সমমাত্রিক সমাজ প্ৰতিষ্ঠা কৰিবলৈ গান্ধীৰ দ্বাৰা প্ৰতিপাদিত এক আর্থ-সামাজিক দর্শন হৈছে ন্যাসবাদ। ই এক উপায়ৰ যোগান ধৰে, যাৰ দ্বাৰা ধনী লোকসকল ন্যাসটোৰ এজন ন্যাসৰক্ষক হয় আৰু সমাজৰ দৰিদ্ৰ শ্ৰেণীৰ কল্যাণৰ বাবে ন্যাসটোৰ চোৱা চিতা কৰে।

২ নং প্ৰশ্নৰ উত্তৰ ঃ ন্যাসৰক্ষক হ'ল সেইজন ব্যক্তি, যিয়ে আনৰ লাভৰ বাবে সম্পত্তিবোৰ ন্যাসত থয়।

৩ নং প্ৰশ্নৰ উত্তৰ ঃ সর্বোদয় হৈছে এক বোধগম্য অর্থনৈতিক, ৰাজনৈতিক আৰু সকলোৰে উর্দ্ধত এক আধ্যাত্মিক আন্দোলন, যাৰ মূল লক্ষ্য সকলোৰে উন্নতি।

৪ নং প্ৰশ্নৰ উত্তৰ ঃ 'প্ৰেম'

৫ নং প্ৰশ্নৰ উত্তৰ ঃ মহাত্মা গান্ধী

৬.১২ আৰ্হি প্ৰশ্ন

(ক) অতি চমু প্ৰশ্ন

প্ৰশ্ন ১ ঃ অহিংসাৰ সংজ্ঞাটো লিখক।

প্ৰশ্ন ২ ঃ অপৰিগ্ৰহ কি?

প্ৰশ্ন ৩ ঃ চৰম অনাধিকাৰ সম্ভৱ নে?

প্ৰশ্ন ৪ ঃ গান্ধীৰ ন্যাসবাদ মানৱ প্ৰীতি। কথাষাৰ সত্যনে?

(খ) চমু প্ৰশ্ন (প্ৰায় ১৫০ শব্দৰ ভিতৰত প্ৰতিটো প্ৰশ্নৰ উত্তৰ দিয়ক)

প্ৰশ্ন ১ ঃ অহিংসাক সদৰ্থক আৰু নঞৰ্থক উভয় অৰ্থত ব্যাখ্যা কৰক।

প্ৰশ্ন ২ ঃ কাৰ্ল মাৰ্ক্স আৰু গান্ধীৰ সমাজতন্ত্ৰৰ মাজত পাৰ্থক্য নিৰ্ণয় কৰক।

(গ) দীঘল প্ৰশ্ন (প্ৰায় ৩০০-৫০০ শব্দৰ ভিতৰত প্ৰতিটো প্ৰশ্নৰ উত্তৰ দিয়ক)

প্ৰশ্ন ১ ঃ ন্যাসবাদৰ উৎস হিচাপে অহিংসা আৰু অপৰিগ্ৰহক ব্যাখ্যা কৰক।

প্ৰশ্ন ২ ঃ ন্যাসবাদৰ প্ৰধান বৈশিষ্ট্য সমূহ কি কি?

প্ৰশ্ন ৩ ঃ গান্ধীৰ ন্যাসবাদৰ সমালোচনাত্মক ব্যাখ্যা দাঙি ধৰক। (Critically explain Gandhi's concept of trusteeship)

****